

Jaume Marquès, d'excursionista per diversos indrets del país.

Va fer moltes excursions, com se sap, però no fou mai allò que coneixem com un excursionista. El Doctor Jaume Marquès practicà sempre l'excursionisme amb una intenció ben concreta: conèixer el màxim nombre d'indrets del país i els monuments de tot tipus que contenien. En això se sintetza la faceta excursionista del Doctor Marquès: visitar una quantitat de llocs cada vegada més nombrosa i copsar-ne les belleses naturals, per una banda, i les creades per l'home, de l'altra.

Amb una colla d'amics, vam acompanyar-lo una vegada al santuari de Santa Maria de Finestres. En arribar al peu del turó on antigament s'alçava el castell del mateix nom, ens adonàrem que a dalt hi havia un cert moviment de gent.

—Salvi! —crià un company, de la mateixa manera que podia haver dit Joan, o Josep, o Pere.

—Mana'm —respongué una veu des de dalt, mentre entre nosaltres es produïa un esclat de rialles.

Uns minuts després, en ajuntar-

L'excursionista

Narcís Puigdevall

nos amb aquells nois que havien pujat al cim per davant de nosaltres, un d'ells ens digué:

—És que jo em dic Salvi, sabeu? Som de Banyoles i mossèn Constans, molt conegut meu, cada vegada que es creuava amb mi pel carrer i per saludar-me, em cridava: «Salve, Salvius!»

El Doctor Marquès ens explicà, a partir d'aquí, qui era mossèn Lluís G. Constans i Serrat i les qualitats de la seva obra històrica, molt ben construïda. Després, el savi canonge ens va seguir en la pujada al roquissar on hi havia les ruïnes del castell i ens féu posar a tots un nus a la gola en veure'l caminar per damunt de la roca i pel caire d'una paret al costat mateix de l'estimball. No va passar res greu, sortosament.

Per a ell, el dia havia resultat fructífer. Tenir coneixement directe de l'estat del castell de Finestres i del santuari adjunt li permetria afegir quelcom a la monografia sobre la comarca de Banyoles que redactava aquells dies.

Una altra excursió amb el Doctor Marquès. Sols, ell i jo, vam pujar una tarda a l'església de Sant Julià del Mont, del terme de Santa Pau, situada entre aquesta vila, Begudà i Castellfollit de la Roca, on l'any 856 s'havia fundat, per monjos procedents de Sant Esteve de Banyoles, un monestir benedictí. La visita de les ruïnes del temple romànic va ser llarga i detallada. Vam trobar, a terra, una llinda amb una creu en relleu i ens vam fer una idea de com era la cisterna, la boca de la qual s'obria en un planar davant la porta del temple.

Des de la banda de l'absis, la panoràmica de la vall del Fluvià se'ns presentava magnífica, amb la serralada pirinenca cap a tramuntana i l'enfilall de pobles, que voreja el riu —Sant

Jaume de Llierca, Argelaguer i Besalú—, i altres més apartats —Montagut i Tortellà—, als nostres peus.

La baixada fou literalment dramàtica. Vam voler davallar pel dret per estalviar temps i en ésser a baix un torrent ens barrà el pas i altra vegada rostos amunt per agafar el mateix camí que havíem fet a la pujada.

El Doctor Marquès en va sortir realment cansat i un servidor Déu n'hi do, però l'objectiu de l'excursió —conèixer Sant Julià del Mont— s'havia complert.

El dia de Sant Esteve —l'endemà de Nadal—, no recordo ben bé si de l'any 1970 o del 1971, vam anar a Ermedàs, un veïnat del municipi de Garrigàs, en Miquel Oliva, el Doctor Marquès i jo, amb el cotxe de l'enyorat amic i arqueòleg, on havíem estat convidats pel nostre comú amic, el senyor Miquel Marisch i Cuevas, propietari del lloc i gran afeccionat a la història i a l'arqueologia. El senyor Marisch ens volia acompanyar a un jaciment que s'havia descobert no gaire lluny del seu domicili i l'interessava que l'Oliva en tingués coneixement.

Ens va portar fins a un lloc del terme de Pontós que posteriorment s'ha fet famós: el mas Castellar, lloc en el qual la família Llavanera —els pares i el seu fill Narcís— havia trobat, i guardat, una gran quantitat de ceràmica antiga. Vam veure la casa, vam conèixer la família i van examinar la ceràmica. Després, el senyor Marisch ens guià per les terres properes i ens mostrà una sitja i una construcció romana que féu saltar de content en Miquel Oliva.

A l'hora de dinar, el senyor Marisch ens conduí a casa seva. De tot el que vam menjar i beure —entremesos, arròs, pollastre i postres, acompanyats de vi i

café— només l'arròs i el café no eren de la seva pròpia producció. La resta —embotits, enciam, tomàquets, conill, pollastre, pomes, raïms, ametlles i el vi—, tot, absolutament tot, era fet o criat per ell. Fou un àpat inoblidable en tots conceptes. Per la qualitat del menjar —incomparable— i per la sobretaula que es perllongà fins que es va fer fosc, on l'Oliva i el Doctor Marquès van fer gala de la seva extraordinària erudició, mentre els altres escoltàvem bocabadats aquells dos pous de ciència.

No recordo, en tota la meua vida, un dinar com aquell. Fou, exactament, el dia de la descoberta «oficial» del mas Castellar com a jaciment arqueològic i, a més a més, una experiència inoblidable i irreplicable.

Vam acompanyar el Doctor Marquès en altres excursions per les terres gironines. A Sant Miquel de Fluvià, a Fallines, a Romanyà d'Empordà i a molts altres llocs del nostre territori i sempre, a tot arreu i en tot temps, amb l'ull obert i la intel·ligència desperta, el savi capellà, canonge, arxiver, professor, historiador i tantes altres coses més, va dedicar-se a copsar tot allò que l'interessava per escriure la història del país, des de la descoberta del sepulcre de Ramon de Toylà, utilitzada com a abeurador en un mas d'Orriols —que avui es troba exposada al Museu de Sant Pere de Galligants— fins al santuari de la Mare de Déu del Far, amb en Miquel Oliva, passant per una bona part de la geografia gironina. Així, el Doctor Jaume Marquès i Casanovas, de grata recordança, va practicar el «seu» excursionisme i va fer país.

Narcís Puigdevall
és historiador.